

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Проблеми розвитку теорії обліку екологічної якості продукції пов'язані з формуванням термінологічного апарату і особливостями трактування різними групами користувачів нових понять. Сьогодні немає однозначного визначення терміну “облік екологічної якості продукції”. Тим більше, не достатньо розроблена концепція екологічного обліку в контексті економічної безпеки підприємств.

Сьогодні на підприємствах України облік екологічної діяльності не ведеться, хоча вважаємо, що саме він може забезпечити інформацією управлінців щодо витрат на екологічну якість продукції.

Вирішення цієї проблеми можливе за умови використання двох різних підходів:

1) внесення уточнень до системи бухгалтерського обліку, перш за все, більш детальним і диференційованим відображенням екологічних аспектів діяльності підприємства, включаючи всі витрати на підвищення екологічної якості продукції, а також зміни, що ними викликані, у бухгалтерському балансі підприємства;

2) реорганізація та розширення обліку, у тому числі в частині складання екологічних звітів для більш повного відображення (з урахуванням часового аспекту) зовнішніх екологічних витрат, як і результатів виробничої діяльності.

У першому випадку, тобто під час диференційованого відображення екологічних аспектів діяльності, є можливість виокремити і виявити витрати на екологічну якість продукції. Одержані дані завдяки такому підходу можуть бути використані для внутрішніх управлінських звітів та під час взаємовідносин із зовнішніми інвесторами.

У другому підході ідеться про реорганізацію й розширення обліку в цілях його використання як інструменту активного екологічного управління. Сучасна облікова система в Україні не пристосована для цієї мети. Сьогодні відсутнє єдине тлумачення обліку екологічної якості продукції, а також мета і завдання обліку екологічної якості продукції.

У результаті дослідження проблематики обліку екологічної якості продукції, виділено такі об'єкти бухгалтерського обліку: генетично модифіковані організми, відходи виробництва та екологічні витрати (на стадії запобігання забрудненню, діяльності з виробництва екологічно якісної продукції, а також на етапі подолання наслідків забруднення навколишнього середовища у результаті діяльності підприємства).

У центрі невирішених питань стоять проблеми оцінки екологічних даних на підприємстві. Але перш ніж передбачити витрати на екологічну якість продукції на підприємствах необхідно здійснювати щоденне спостереження, фіксування. При цьому при формуванні інформації в обліку і звітності є деякі проблеми. Так, як не розроблено методологічний інструментарій для практичного ведення обліку екологічної якості продукції на підприємствах. Тому, актуальним є впровадження на всіх підприємствах системи екологічно орієнтованого обліку, продуктом якого є інформація про екологічну якість продукції. На думку більшості науковців, дуже важливим є формування облікової політики підприємства, виокремлення основних груп витрат на екологічну якість продукції, формування складу статті “Витрати на екологічну якість” у собівартості продукції (для правильного обліку і раціональної організації екологічних витрат), застосування карток обліку витрат на екологічну якість продукції, розробка методичних рекомендацій щодо обліку та виконання комплексного аналізу екологічних витрат, застосування показника ефективності екологічних витрат.

Таким чином, до нерегульованих питань використання екологічного обліку на підприємствах, які не дозволяють достовірно визначити окремі показники природоохоронної діяльності та, відповідно, не сприяють повною мірою задоволенню інформаційних потреб для прийняття управлінських рішень, слід віднести складність і невизначеність фінансової оцінки в екологічній сфері. Крім цього, важливими проблемами також є відсутність комплексної методики відображення екологічних аспектів в обліку, вимог і рекомендацій щодо формування і розкриття даної інформації у фінансовій звітності; недостатнє нормативно-правове регулювання питань, пов'язаних з інформаційним забезпеченням управління охороною навколишнього середовища, раціонального природокористування та екологічної безпеки господарюючих суб'єктів.

Відсутність інформації про екологічну якість продукції створює проблеми для користувачів інформації про підприємство і стає досить проблематично планувати подальшу виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації про екологічну якість продукції. Формування комплексної методики обліку екологічної якості продукції та застосування її

вітчизняними підприємствами дасть можливість вирішити ряд проблемних питань, які стосуються розвитку органічного виробництва, в першу чергу, розв'язання проблем правового характеру, особливо в частині завершення розробки відповідної нормативно-правової бази, з питань органічного виробництва, максимально інтегрованої до стандартів і вимог ЄС.

Формування інформації про виробництво екологічно чистої продукції (об'єм виробництва, структура виробленої продукції, собівартість продукції) в системі бухгалтерського обліку буде основою для:

- здійснення маркетингових досліджень з метою розвитку внутрішнього ринку органічної продукції та формування попиту на “органічні” товари, визначення потенційних експортних ринків для української органічної продукції;

- пропаганди здорового способу життя та популяризації продукції органічного виробництва шляхом висвітлення її переваг у засобах масової інформації, проведення виставок, ярмарок, форумів, конференцій, науково-практичних семінарів, круглих столів, “днів поля”, прес-турів для журналістів до “органічних” господарств тощо;

- створення асоціацій і спілок сільськогосподарських товаровиробників, що займаються вирощуванням та переробкою органічної продукції; клубів органічного виробництва, які об'єднують споживачів і виробників, кваліфікованих консультантів;

- захисту вітчизняного ринку від надмірного вивозу продукції, дефіцит якої призводить до імпорту аналогічних товарів на невигідних для економічних інтересів держави умовах, скорочення експорту сировини і нарощування обсягів експорту готової продукції;

- формування оптових та роздрібних ринків органічної продукції;

- забезпечення підготовки фахівців з питань органічного виробництва.

Формування та представлення достовірної та повної інформації про екологічну діяльність підприємства для всіх зацікавлених внутрішніх та зовнішніх користувачів дасть можливість:

- налагодження зв'язків із переробними підприємствами, реалізаційною мережею, міжнародними організаціями органічного руху, європейськими виробниками органічної продукції;

- проведення поглиблених наукових досліджень, спрямованих на розробку інноваційних технологій органічного виробництва та адаптацію світових технологічних рішень до вітчизняних умов;

- збільшення частки органічної продукції переробних галузей та диверсифікація виробництва з урахуванням кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього ринків з метою нарощування експортного потенціалу та зменшення імпортової залежності;

Застосування екологічної експертизи, екологічної оцінки, сертифікації та аудиту якості продукції сприятиме:

- вирішення організаційних питань, зокрема створення національної системи органічної сертифікації, максимально узгодженої із світовими стандартами;

- розроблення та запровадження системи економічних стимулів, спрямованих на підвищення наукоємності виробництва за рахунок впровадження ефективних ресурсозберігаючих технологій.

- запровадження системи економічних важелів та стимулів (субсидування фермерів, що переходять на органічне виробництво, а також агровиробників, які вже ним займаються, пільгове оподаткування та кредитування, державне страхування).

Вважаємо, що основними завданнями бухгалтерського обліку екологічної якості продукції є: формування та надання повної, своєчасної та достовірної інформації про об'єкти обліку екологічної якості, зокрема, генетично модифіковані організми, відходи виробництва та екологічні витрати для ефективного управління екологічною діяльністю підприємства; забезпечення збереження природних ресурсів; забезпечення контролю за екологічними витратами підприємства; оцінка впливу екологічних чинників на фінансові результати підприємства.

Отже, основними проблемами екологічного становища в нашій країні є наступні чинники: не забезпеченість населення екологічно безпечними продуктами харчування; відсутність ефективно діючих адміністративно-економічних механізмів захисту навколишнього середовища; низький моральний рівень суспільства і відсутність екологічного мислення керівної ланки; відсутність розробок в сфері екологічно безпечних технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Налагоджений бухгалтерський облік екологічної якості продукції забезпечить управління необхідною інформацією, що дозволить активізувати природоохоронну діяльність, здійснити інформаційне забезпечення процесу управління екологічним потенціалом, надання достовірної інформації зацікавленим користувачам щодо екологічної складової діяльності підприємства, а також забезпечити визначення економічної ефективності природоохоронних і природовідновних заходів.

СИРОЇД Надія Павлівна – аспірант кафедри обліку і аудиту, бухгалтер-аудитор ТОВ “Аудиторська фірма “АБК-Сервіс”.

Наукові інтереси: проблеми розвитку бухгалтерського обліку для забезпечення стійкого розвитку економіки; бухгалтерський облік екологічної якості продукції.

Телефон: 380639872535. E-mail: shcherbelova@ukr.net